

Телячий Ю.В. ЛИЧНЫЙ ФОНД ГЕОРГИЯ НАРБУТА В НАЦИОНАЛЬНОМ ХУДОЖЕСТВЕННОМ МУЗЕЕ УКРАИНЫ (Г. КИЕВ) КАК ИСТОЧНИК ИССЛЕДОВАНИЯ ЕГО БИОГРАФИИ 1917 – 1920 ГГ.

В статье характеризуется содержание документов личного фонда известного художника Георгия Нарбута, датируемые 1917 – 1920 гг., которые хранятся в Национальном художественном музее Украины (г. Киев).

Ключевые слова: Г.И. Нарбут, Национальный художественный музей Украины (г. Киев), фонд, искусство, революция.

Telyachyi Y.V. PERSONAL FUND OF GEORGIY NARBIT IN THE UKRAINIAN NATIONAL ART MUSEUM (KYIV) AS A SOURCE OF HIS BIOGRAPHY RESEARCH.

The article characterizes the content of the documents of the personal fund of a famous artist Georgiy Narbit which date back to 1917 – 1920 and are kept in the Ukrainian National Art Museum (Kyiv).

Keywords: G.I. Narbit, The Ukrainian National Art Museum, fund, Art, revolution.

94(477, 43) «1917-1920»

Г.Д. Бінциаровська

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНІ ПОДІЇ НА ВІННИЧЧИНІ 1917-1920 рр. У ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

За період незалежності розпочато дослідження багатьох проблем історії України. Так, розглянуто питання про роль Вінниччини у період національно-визвольної війни 1917-1920х рр.

У статті висвітлюється аналіз джерел та досліджень науковців цього періоду. Головна увага зосереджена на таких питаннях: політичне життя Поділля у 1917-1920 х рр.; наслідки приходу до влади Центральної Ради; Гетьманський переворот і Вінниччина; часописи Поділля доби Директорії; політичні портрети провідних діячів Української революції з Вінниччини. Стаття являє собою історіографію Вінниччини у 1917-1920 х рр.

Ключові слова: Центральна Рада, Гетьманат, Поділля.

Сьогодні в Україні відбуваються докорінні політичні зміни, тому події 1917-1920 рр. є актуальними, особливо це стосується врахування їх уроків, негативних і позитивних сторін. Правдиву історію нині мають знати всі, а особливо політична еліта, урядовці, депутати. У статті основним завданням є проаналізувати період визвольних змагань 1917-1920 рр. у дослідженнях науковців цього періоду.

Падіння самодержавства, демократизація суспільства сприяли піднесенню національно-визвольних процесів. Виникла можливість самовизначення України й відродження її державності. За ініціативи Товариства українських поступовців була утворена Центральна Рада. Її діяльність завершилась прийняттям чотирьох універсалів, початком формування української армії. Із досліджень Йолтуховського [16, №15] дізнаємось і про формування української армії на Поділлі.

Питання української революції на Поділлі знайшли своє відображення в дослідженнях В.П. Воловика. [7, с. 3-4], П. Мельниченко [25, с. 53-54], А. Лисого [20]. Група авторів Ф. Винокурова., П. Лещенко, Л Шпильова. [3, с.3] досліджували час, коли готувався І Універсал. Науковці підкреслюють, що на території Вінниччини перебувало чимало військ. Вирувало політичне життя, вже після прийняття універсалу активізувався український рух.

Інформацію про події, пов'язані з Центральною Радою, а також про документи того періоду знаходимо у статті Ф.А. Винокурової [4], де вказувалось, що Вінниччина мала у своїх фондах всі чотири універсали, а відозва Центральної ради до населення Волині й Поділля від 15 липня 1917 року у Вінниці була надрукована чотирма мовами : українською, російською, польською та єврейською. Документи свідчать про об'єднання громадськості навколо нової влади, яка робила перші кроки на шляху до незалежності України. Ці події описані у статтях В. Воловика, М. Стопчака [8, с. 40-41].

У квітні відбувається Гетьманський переворот. До влади прийшов Гетьман Павло Скоропадський. Цей період на Вінниччині і Поділлі досліджували О.І. Яременко, П.С. Григорчук [10, с.60-65], які розповідають що у Вінниці переворот проявився в тому, що начальник міліції Мартиновський розповсюдив оголошення про те, що влада в Україні належить Гетьману всієї України – Павлу Скоропадському. О.І. Яременко [40, с. 246-248] розповідає про встановлення на Поділлі влади гетьмана П.Скоропадського.

У період Гетьманату про поступові кроки до повної концентрації влади на місцях в руках старост свідчить дослідження П.С. Григорчука [11, с. 183-188], який досліджував політичне життя Поділля в роки П. Скоропадського.

Після падіння гетьманату на зміну приходять Доба Директорії – складний і багатоманітний період в історії України і Поділля зокрема. Про це свідчать матеріали місцевої періодики. Часописи Поділля протягом періоду українських визвольних змагань виходили безперервно загальною кількістю 312 одиниць і найбільш активно в часи Директорії [1, с. 20]. У статті М.Становича [33, с. 45-48] аналізується діяльність української політичної еліти доби визвольних змагань 1917 – 1920 років. Обґрунтовується, що криза відносин між різними її течіями та угрупованнями обернулася кризою всієї політичної системи країни і втратою незалежності України.

В історичних дослідженнях Вінниччини 1917-1920 р. міститься ряд політичних портретів провідних діячів Української революції. Це праці К.Завальнюка, [13, с. 13-18] А.Бортняка, [2] М. Становича [29], де знаходимо опис діяльності С. Петлюри; К. Завальнюка [14], І. Ткаченко [38], В. Тимчука [37], які описують організаторів повстанського руху на Поділлі в 1917-1920 р. Анатолія Я Волинця, Г. Гандзюка; у праці С. Калитка [18, с. 37-39] дізнаємось про перебування влітку 1981 р. у м. Бар, Кам'янець М.Грушевського, який тут збирав матеріал для дослідження про Барське староство. Автори Л. Шпильова [39, с.5], М. Станович [33, с. 45-48] описують В. Приходька, політичного і громадського діяча Поділля, який був міністром юстиції в уряді Директорії.

Прихід у грудні 1918 р. до влади Директорії започаткував нову добу в розвитку національно-демократичній революції – добу Директорії УНР. Одним із результатів її діяльності було проголошення Акту Злуки УНР і ЗУНР. Цитуємо далі дослідника цього періоду М. Становича [30]: «Директорія вступила до Києва 18 грудня, вона прибула із Вінниці де вона приймала 10 грудня 1918 р. представників Франції. [31]

Під час воєнної інтервенції та громадянської війни Поділля стало ареною запеклих боїв (тут були австрійські, німецькі окупанти в 1918 р., польські легіонери в 1919 році і особливо в 1920 р., денікінці в 1919 і представники генерала Врангеля, що намагались на території губернії формувати свою третю армію, у 1920 р. про це читаємо у праці В. Воловика [6], який також досліджував історію українського національного руху на Поділлі в першій половині 1917 р. [9, с. 40-41].

Несподівана, нерішуча політика Директорії призвела до того, що Уряду доводилося переховуватись у різних містах України, зокрема на Поділлі. Про перебування Директорії у Вінниці, як столиці УНР, описує М. Станович [34] у своїх статтях, звідки дізнаємось про проживання членів Директорії Андріївського, Макаренка в готелі «Савой», канцелярія уряду знаходилась по вулиці Романівській 67, поруч з палацом Директорії – по вулиці Б.Хмельницького, 4 секретаріат народних міністрів, державна канцелярія по вулиці Б. Хмельницького, 12 (Подільський дім), там був кабінет Голови, його секретаря, працював керуючий справами, урядовці з особливих доручень, комендатура.

Намагаючись врятувати українську справу, Директорія пішла на переговори з Польщею. 24 квітня 1920 року між урядами УНР і Польщею було підписано Варшавський договір. У травні цього ж року Україна, і зокрема, Вінниця приймала Юзефа Пілсудського. Ці події детально описані в статті М. Становича [32], а також у праці І.І Гучва [12, с. 60]. Про перебування поляків на Поділлі в період української революції 1917-1920 рр. пише В.С. Лозовий [21, с. 264-267]

М. Стопчак, В. Воловик [36,41-42], Новінський [26] досліджували перебування С. Петлюри у Вінниці, яку у травні 1920 році було проголошено тимчасово столицею, а також у цій праці згадується про візит прем'єр-міністра Ісаака Мазепи до нашого міста.

Після відновлення радянської влади і втрати владою Директорії восени 1919 р. Директорія перейшла до партизанської форми боротьби. Взимку 1919–1920 рр. її 5-тисячна

армія здійснила так званий «зимовий похід». З дослідження А. Малигіна [22, с. 40] дізнаємось про проходження «зимового походу» через Вінниччину.

Досить детально описано дні перебування С. Петлюри на Вінниччині у праці Завальнюка [15], де знаходимо інформацію про візит до Вінниці директора ЗУНР Петрушевича, і до Жмеринки Мазепа. Стаття А. Залигіна [23, с. 6] дає опис подій пов'язаних з прийняттям Петлюрою місії Антанти, у праці М. Становича [28] йдеться про перебування Петлюри, І. Мазепа у м. Липовець.

Досить яскраво наступне побачення Петлюри з містом над Бугом відбулось у травні 1920 року, про це описує І.П. Вільшина [5, с. 59], цитуючи місцеву газету «Хвиля» 7 травня 1920 р.

Міста Бар, Брацлав, Бершадь, Вапнярка теж були осередками українського державотворення, відповідно до статті М. Становича [30], міста Могилів-Подільський, Жмеринка – місця ставки, де у вагонах готувались і друкувались українські видання .

Однією із неприємних сторінок історії української революції стали єврейські погроми. Праці В. Сергійчука [27, с. 105], Л. Бернара [19] свідчать, що погроми мали місце й на Вінниччині.

Боротьба за незалежність в Україні 1917–1920 рр. завершилась поразкою: Західна Україна ввійшла до складу Польщі, Румунії, Чехословаччини, а в Наддніпрянській Україні остаточно утвердився більшовицький режим. Героїчна боротьба українського народу 1917–1920 рр. стала прикладом вона дала досвід наступним поколінням українців. Без цієї боротьби було б неможливим проголошення державної незалежності в 1991 році. І досить вагоме місце в цій боротьбі відіграла Подільська земля, адже вона стала ареною боротьби, важливість пов'язана з тим, що подільські землі пов'язані із створенням Української держави, пов'язані з тим, чим живе зараз народ України.

Аналіз зазначеного наукового матеріалу, незважаючи на різноманітність поглядів щодо оцінки історичних подій, дозволяє нам прийти до рішення, що події періоду 1917–1920 рр. на території Вінниччини потребують ще ретельного дослідження.

Революційні події не завжди закінчуються щасливо, так і революція 1917–1920 рр., але вони вчать прийдешні покоління не припускають помилок минулого, пробуджують свідомість у народу. Ось головний урок історії для народу, який прагне до свободи, до кращого майбутнього, до розвитку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Белінський М. Часописи Поділля (в межах УРСР). – Вінниця. – 1927. – С. 20.
2. Бортняк А. Крім усього іншого, ще й видатний публіцист // Вінницька газета. – 1999. – 18 травня.
3. Винокурова Ф. Й., Лещенко П.В., Шпильова Л.М. «Однині самі будемо творити своє життя» // Вінниччина. – 1992. – 1 липня. – С.3
4. Винокурова Ф.А. Піднімалась Україна... [Про документи, що знаходяться в обласних архівах періоду створення УНР] // Вінниччина. – 1992. – 15 лютого.
5. Вільшина І.П. Газета «Хвиля» про зустріч С.В. Петлюри у Вінниці в 1920 р. // Тези доп. і повідом. 11-ї Вінн.обл.іст-краєзн.конф. – Вінниця. – 1992. – С. 59
6. Воловик В. П. «Біла пляма прояснюється» // Вінниччина. – 1992. – 21 травня.
7. Воловик В. П. Деякі концептуальні питання історії Поділля (1917-1920 рр.) // Тези доп. і повідом. 11-ї Вінн.обл.іст-краєзн.конф.- Вінниця. – 1992. – С. 3-4
8. Воловик В., Стопчак М. Події УНР на Поділлі в жовтні-грудні 1917 р. // Тези і доп. і повідом. 17-ї Вінн. обл. іст. краєзн. конф. – Вінниця, 1997. – С. 40-41.
9. Воловик В., Стопчак М. З історії українського національного руху на Поділлі в І п. 1917 р. // Тези доп. і повідом. 16-ї Вінн.обл.іст-краєзн.конф. – Вінниця. – 1997. – С. 40-41
10. Григорчук П.С., Яременко О.І. Поділля в період гетьманату: деякі аспекти політичного розвитку//Поділля і Волинь у контексті історії українського національного відродження. – Хмельницький, 1995. – С. 60-65.
11. Григорчук П.С.Політичне становище на Поділлі в період гетьмана Павла Скоропадського //Україна: минуле, сьогодення, майбутнє: Збірник наукових праць. – К., 1999. – С. 183-188.
12. Гучва І.І. Промова Ю. Пілсудського у Вінниці 17 травня 1920 р. // Тези доп. одинадцятої Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця. – 1992. – С. 60.
13. Завальнюк К. Ананій Волинець – організатор повстанського руху на Поділлі в 1917-1920 рр. // Тези доп. і повідом. 17-ї Вінн.обл.іст-краєзн.конф. – Вінниця. – 1997. 13-18
14. Завальнюк К. Генерал УНР із Поділля // Вінницька газета. – 1998, – 26 листопада
15. Завальнюк К. У наших краях бував він не раз // Вінниччина. – 1999. – 2 травня.

16. Йолтуховський М. Листаючи забуті часописи // Подільський край. – 1994. – 15 листопада
17. Йолтуховський М. Читаючи архівні документи // Земля Подільська. – 1995. – 11 березня.
18. Калитко С. Діячі Центральної Ради та Східне Поділля // Тези і доп. і повідом. 19-ї Вінн. обл. іст. краєзн. конф. – Вінниця, 1999. – С. 37-39.
19. Лекаш Бернар. За 20 років до Освенціма // Вінницька правда. – 1990. – 5 серпня.
20. Лисий А. Першу незалежність було втоплено в крові чи впливе друга з нафтового чорторию?//Подолія. – 1993. – 21 січня.
21. Лозовий В.С. Поляки на Поділлі в період української революції 1917-1920 рр. // Поляки на Хмельниччині. – Хмельницький, 1999. – С. 264-267.
22. Малигін А. Вінниччина в добу Директорії: [Події 1919-1920 рр.] // Тези доп. 15-ї Вінн.обл.краєзн.конф. – Вінниця. – 1996. – С.40.
23. Малигін А. Симон Петлюра на Вінниччині. //Народна газета. -1996. – серп (№34) – С. 6.
24. Масловський М. Зустріч С. Петлюри в Могилів-Подільському і Ямполі в 1920 р. // Тези доп. і повідом. 15-ї Вінн.обл.іст-краєзн.конф.- Вінниця. – 1996. – С. 52
25. Мельниченко П. Літопис визвольного руху на Поділлі навесні 1917 р. (за матеріалами газети «Народна воля») // Тези доп. і повідом. 17-ї Вінн.обл.іст-краєзн.конф.- Вінниця. – 1997. – С. 53-54
26. Новінський Л. Столиця України – Вінниця? // Подолія. – 1993. - 15 квітня.
27. Сергійчук В. Симон Петлюра і єврейство. // Дніпро. – 1999. - №5/6. – С. 105-140.
28. Станович М. «Бо смерть мов пес голодний, йде за нами»: [Вінниччина періоду УНР] // Вінниччина.- 1992 р. – 17 жовтня.
29. Станович М. «Борітеся, ще час, ще час!» [Область періоду УНР] // Вінниччина. – 1992. – 26 вересня.
30. Станович М. «Підступаючись до епохи. Вінниччина. – 1992- 21 листопада.
31. Станович М. Злука зароджувалась у Вінниці: [Про Вінниччину в період Директорії] // Вінниччина. – 1992. – 15 серпня.
32. Станович М. Юзеф та Симон: [Пілсудський та Петлюра у Вінниці 1920 р.] // Вінниччина. – 1992. – 31 жовтня.
33. Станович М. Подільська преса – важливе джерело історії української національно-демократичної революції 1917-1920 рр. доби Директорії УНР // Вінниччина: минуле і сьогодення. Краєзнавчі дослідження. – 2005. – 45-48.
34. Станович М. Таємниці готелів «Савой», «Бельвю», «Континенталь»: [Вінниччина в період Директорії] // Вінниччина. – 1992. – 29 серпня.
35. Станович М. Як Петлюра закрав «Свободное слово»: [Вінниччина часів Директорії] // Вінниччина. – 1992. – 12 вересня.
36. Стопчак М. Воловик В. Воєнно-політичне становище в Подільській губернії навесні 1919 р.: [Лютий - червень] // Тези доп. 15-ї Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – 1996. – С.41-42
37. Тимчук В. Волинець: герой чи отаман банди // Вінницька правда. – 1990. – 7 жовтня.
38. Ткаченко І. Хто ж він, отаман Волинець? // Панорама. – 1999. – 21 серпня.
39. Шпильова Л, Степанович М. Редактор, котрий українізував часопис // Економічне життя Поділля. – 1997. – №2. – С. 5.
40. Яременко О.І. Встановлення на Поділлі влади гетьмана П. Скоропадського // Матеріали ІХ Поділ. іст-краєзн. конф. – Кам'янець-Подільський, 1995. – С. 246-248.

Бинцаровская Г.Д. НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНЫЕ СОБЫТИЯ ВИННИЧЧИНИ 1917-1920 ГГ. В ИСТОРИКО-КРАЕВЕДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ.

Статья освещает анализ источников и исследований научных работников о роли Винниччины периода национально-освободительной войны 1917-1920-х гг. Главное внимание сосредоточено на таких вопросах: политическая жизнь Подолья в 1917-1920-х гг.; последствия прихода к власти Центрального Совета; Гетманский переворот и Винниччина; журналы Подолья времени Директории; политические портреты ведущих деятелей Украинской революции из Винниччины. Статья представляет собой историографию Винниччины 1917-1920-х гг.

Ключевые слова: Центральный Совет, Гетманат, Подолье.

Bintsarovska G.D. NATIONAL-LIBERATION EVENTS OF VINNITSYA REGION OF 1917-1920 IN THE HISTORICAL-AREA STUDIES RESEARCHES.

The article lights the analysis of sources and researches of research workers about the role of the Vinnichchini period of national liberation war 1917-1920th. Much attention is paid to such questions: political made of living of Podillya in 1917-1920; consequenus of the Central Rada coming into power; hetman's overturn and Vinnitsya region; historical description of Podillya during

Directory times; political images of the leading political figures of Ukrainian revolution from Vinnitsya region. The article is the Vinnitsya region historiography of 1917-1920.

Keywords: Central Advice, Getmanat, Podillya.

УДК 394 (477)

О.А. Коляструк

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В СУЧАСНІЙ ЗАХІДНІЙ НАУКОВІЙ ТРАДИЦІЇ

У статті йдеться про стан розвитку історії повсякденності на сучасному етапі в західній історіографії та її специфічні національні особливості (Німеччина, Італія, США, Англія та ін.).

Ключові слова: історія повсякденності, повсякденне життя, національна історіографія, мікроісторія, соціальна історія, культурна історія, приватна сфера, щоденні практики.

В останнє десятиліття в історико-культурологічній та соціально-гуманітарній літературі все частіше зустрічається термін «повсякденність». Раніше відкинута філософами як несправжня, повсякденність сьогодні стала об'єктом гуманітарно-наукової рефлексії. Це не випадково, на думку дослідників, і хоч цей конструкт прийшов до нас з повсякденного вжитку, саме він дозволяє «схопити» суб'єктивність – головне, що вирізняє людину від усіх інших істот. ... І сьогодні вираз «повсякденність», що раніше був профанним, все більше претендує на статус наукової категорії [1, с. 21].

Історія повсякденності як напрям зародилась у першій третині минулого століття у Франції, а до його завершення остаточно здобула визнання у переважній більшості європейських національних історіографій в Європі і за океаном, нині вона має потужний розвиток [2-6]. Оскільки в українській історіографії цей напрям новітніх досліджень лише набуває окреслень і статусу [7-13], а його становлення певною мірою відбувається під впливом досягнень зарубіжних істориків, вважаємо за необхідне здійснити короткий огляд його розвитку у останній чверті ХХ – на початку ХХІ ст.

У Німеччині історія повсякденності (Alltagsgeschichte) як перспективний напрям антропологічно орієнтованої науки з 1990-х рр. вийшла за межі історії матеріальної культури, вивчення житла, харчування, одягу тощо. Її завдання – аналіз життєвого світу звичайних пересічних людей, їх щоденної поведінки і буденних переживань. Вона витримала досить гостру критику адептів «соціальної історичної науки» [14, с. 180-184]. Німецькі соціальні історики лайливо глузували зі спроб «повсякденників» знайти свою нішу в історичній науці Німеччини: Г.-У. Велер повторив слідом за Н. Еліасом, що напрям поки що «ні риба, ні м'ясо»; Ю. Кокка вважав її скороминущою «тенденцією», «настроєвою хвилею». Таке ставлення виражало закономірний конфлікт шкіл. У 1980-ті рр. «історія повсякденності» цілком надавалася до критики, оскільки її молоді дослідники ще визначалися з предметом вивчення, методами дослідження і джерелами дослідницького забезпечення. Критики називали її неоригінальною дилетантською спробою підважити основні засади історичної професії. Натомість вже у 1992 р.в Ганновері на Національному конгресі істориків Німеччини була утворена окрема секція з історії повсякденності, що формально засвідчило інституювання нового напрямку, лідерами якого були А. Людтке, Х. Медик, р.Ван Дюлман та ін. Наукова спільнота склалась на основі ідеї консолідації різних напрямків соціальної історії з орієнтацією на її міждисциплінарність і порівняльний підхід. Конгрес визнав історію повсякденності науковим напрямком, що є свого роду «коректуванням історичної науки і дасть нові шанси для оцінки минулого». об'єктами вивчення стали окремі звичайні люди або їх групи, носії повсякденних інтересів, а через них – проблеми культури як способу розуміння повсякденного життя і поведінки у ньому [15]. Вже наступного року був налагоджений випуск періодичного видання «Історична антропологія. Культура. Суспільство. Повсякденність» у видавництві «Бойлау» за редакцією Ріхарда дан Дюльмана, Альфа Людтке, Ханса Медика і Міхаеля Міттерауера. Це видання маніфестувало «відкриття» історії «крізь призму життєвих обставин людей». Журнал охоче надавав свої сторінки антропологам, обговорюючи як «внутрішні» питання етнології, так і її стосунки з історією.